

ЕТНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙН-ПРОЄКТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЛАКАТУ І РЕКЛАМНОЇ АФІШІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Кардашов Володимир Миколайович,

Доктор філософії в педагогіці, професор кафедри дизайну
Національного університету «Запорізька політехніка», професор МКА

kentavr.melitor@gmail.com

Чемерис Ганна Юріївна,

аспірантка, асистентка кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольського державного педагогічного університету

імені Богдана Хмельницького

Anyta.Chemeris@gmail.com

Скрєбнєв Володимир Кирилович,

магістрант кафедри дизайну

Інституту дизайну, архітектури та журналістики

м. Київ, Україна

Вступ. Традиційна українська художня культура, котра включає в себе образотворче музичне, театральне, поетичне, танцювальне мистецтво та ін. широко і всебічно розкриває духовні аспекти життя та ідеалів народу. Усі ці види мистецтва взаємодоповнюються й розвиваються на основі спадковості культурних традицій. Синергія колективної народної творчості українців розкривається в здобутках духовної культури та традицій народу, задіюючи при цьому і сферу педагогічних і наукових знань, етичних переконань, естетичних поглядів, смаків, звичаєво-обрядові аспекти та ін. Традиційне українське народне мистецтво — це мистецтво витворене генієм усього народу за довгі віки існування нації. Актуальним питанням залишається доцільне та обґрунтоване використання етномистецьких традицій для ідентифікації країн, товарів і послуг у світовому просторі, збереження національних культур.

Візуальна мова реклами змінюється відповідно до економічних, політичних і соціокультурних процесів. Зокрема відомо, що суспільство, яке не культивує й не береже віковичних надбань культури свого народу, приречене на деградацію, на виродження — воно ніколи не досягне розквіту, адже символічне Дерево Життя кожного народу не може рости без ґрунту, який його живить. Таким ґрунтом для Духовного Дерева української культури є безцінні скарби минулого народу, зафіксовані в рушнику, на одязі, в орнаментах кераміки, на речах побуту. Архаїчна духовна спадщина лежить в основі всякого культурного життя і продовження національних традицій.

Відтак часто народна культура й мистецтво, зокрема, в українській глибинці виживає лише за рахунок власної ініціативи окремих фанатиків патріотів педагогів та графіків. Зневажливе ставлення до народної мистецької спадщини спричинилося до того, що вона майже зникає, а наше українське молоде мистецтво, яке перестало житись народним, втрачає найголовнішу суть і ознаку справжнього мистецтва. Зокрема доцільно наголосити на широкому потенціалі застосування візуальної мови реклами з використанням етнічних художньо-стильових рис. Етнодизайн сучасної рекламної графіки володіє невичерпним потенціалом та джерелом натхнення для сучасних графіків та митців, виховує в молоді етноестетичні почуття, розвиває творчу уяву, працелюбність, любов до природи рідного краю молодого покоління, зокрема студентів у закладах вищої освіти. Нині в дизайні рекламної продукції простежується популяризація етнодизайну, яке вносить до урбанізованого стандартизованого життя почуття художньої виразності.

Ступінь наукової розробки проблеми. Питанню етнокультурної ідентичності українського дизайну та впровадженню етноестетичного виховання у вищій школі присвячено роботи таких науковців, як Є. Антонович, Т. Бистрова, В. Даниленко, М. Каган, В. Кардашов, Н. Ковешнікова, С. Мигаль, М. Морозова, Р. Розенталь, А. Руденченко, В. Рунге, М. Станкевич, та ін.

Мета роботи. Дослідження етнічних особливостей дизайн-проекування соціального плакату та рекламної афіші Півдня України

Матеріали та методи. Для реалізації поставлених задач були обрані наступні теоретичні методи: аналіз та узагальнення наукової літератури; вивчення та аналіз етнічних особливостей наявних аналогів та прототипів соціальних плакатів та рекламних афіш Півдня України; узагальнення для систематизації й рубрикації сучасного досвіду проектування соціальної реклами. Був використаний метод передпроектного аналізу у дизайн-проектванні.

Результати та обговорення. У процесі сучасного розвитку суспільства соціальні плакати та рекламні афіші піднімають саме ті питання, які хвилювали суспільство та громадян. Плакат ставав не тільки засобом ідеологічного впливу, зміцнення іміджу держави, але й комунікацією у громадянському суспільстві, способом залучення людей до значних, близьких кожному проблем.

Соціальний плакат (від нім. plakat–афіша, оголошення) — плакат, котрий пропагує базові соціальні цінності. Плакати такого характеру спрямовані на формування і виховання суспільної свідомості [4].

Проблеми, що їх зачіпають митці в соціальних плакатах, з часом не втрачають своєї актуальності, а набувають все більшої гостроти, масштабу і значення. Мистецтво соціального плакату завжди матиме попит, адже зачіпає глобальні проблеми, що постають перед громадянським суспільством, яке прагне зростання й розвитку, зокрема надає фундамент для естетичного та етноестетичного розвитку особистості [2].

Основними характерними елементами сучасного етнодизайну соціального плакату та рекламної афіші України є фольклор, менталітет, артефакти автентичної культури, національний одяг, звичаї, традиції та самобутня культура (Рис. 1).

Рис. 1. «Еней». Авторська ілюстрація В. Скребнева

Засобами етнодизайну в рекламних зверненнях популяризується ідея розвитку української держави, мови та культури, національної єдності (Рис. 2.).

Народні символи України, фігуративні компоненти образотворчості та знаки орнаменту широко вживаються в сучасному дизайні [1].

М. Чернюк, «Люби, оберігай казковий рідний край!», 1968 р.

Автор невідомий «Гучульський ансамбль пісні й танцю», 1969р

Автор невідомий «Юність», 1969 р

Рис. 2. Плакати та афіші в етностилі

На Півдні України, як архетипи образотворення спостерігаємо художню обробку каменю пісковика на Кам'яній Могилі у вигляді петрогліфів — прадавніх зображень вибитих або нанесених фарбою на кам'яній основі (від грец. Πέτρος — камінь і γλυφή — різьба) Кам'яної Могилі є унікальними зразками первісного мистецтва. Вони групуються в межах окремих місцезнаходжень, їх характерною рисою є багатство лінійно-геометричних

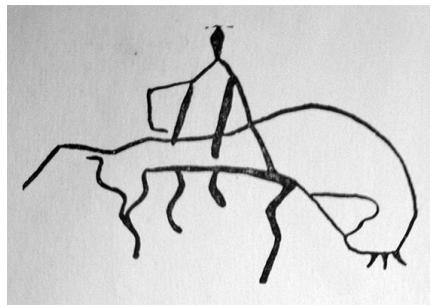
елементів, іноді об'єднаних у химерні групи з зооморфними й антропоморфними зображеннями.

Значну частину наскальних малюнків Кам'яної Могили становлять різного роду знаки, ідеограми й символи. Поруч із зображеннями людей, тварин, птахів, видно геометричні фігури: ромби, решітки, лінії, зигзаги, спіралі і т. ін. Можливо, малюнки були магічним засобом досягнення конкретної мети, відображали дійсність того часу [6]. Прийmemo до уваги, що мала місце не лише художня культура, але й символна ідеографічна писемність. Наслідування прадавніх взірців мистецтва розкриває уяву, виховує розуміння світосприйняття за допомогою художніх образів та розвиває творчий потенціал [3].

На матеріалі Кам'яної Могили просліджується достатньо довгий період розвитку наскального мистецтва (з XII тисячоліття до н. е. по VII століття н. е.). Це дає ще одну можливість черпати образи не тільки побудови динамічної моделі розвитку художньо-творчої особистості, а й образотворення в графічному дизайні Півдня України, хоч приклади пізнього палеоліту (Печера, печера Ласко у Франції, Капова печера в Росії — 25–12 тис. років до н. е.) свідчать про яскравий, живописно-натуралістичний характер світосприйняття первісних мисливців, але не входять у порівняння з більш стилізованими неолітичними малюнками Кам'яної Могили (Рис. 3).

“Чотирьохфігурна композиція
грома Бика” період мезоліту

“Вершник”, скіфи

Рис. 3. Композиції зображень Кам'яної могили

Скотарі, землероби в порівнянні з мисливцями стають сильнішими: їх життя перестало так залежати від випадку, а отже перестало бути складовою

синкретичного, нерозчленованого обрядового дійства. Останнє, у свою чергу, усе більше розгалужується, з'являються нові специфічні форми й засоби їх, так виникають види мистецтва. Але вони все ще виконують практично духовну функцію освоєння світу [9, с. 117–118].

Характерні риси наскального мистецтва простежуються, наприклад, у серії меморіальних плакатів авторства О. Векленка (Рис. 4.).

Рис. 4. Серія меморіальних плакатів «Молитва», «Скорбота», «Відчай» (2007–2008 р, О. Векленко)

Висновки. Процес формування національного образу є знаковим вираженням уявлень нації про свою сутність і роль в історії. Національний образ служить певною формою для етнокультурної ідентифікації нації. Вона дозволяє індивіду як члену національно-державної освіти сприймати уявлення й цінності своєї культури, усвідомлювати свою причетність до єдиного національно-державного цілого та ідентифікувати себе з певною нацією та культурою. Розкриваючи «етнічне» в рекламній продукції, ми розкриваємо себе та продовжуємо життя країни як етносу.

Використання прикладів етнічної культури Півдня України під час дизайн-проекування соціального плакату та рекламної афіші, який стрімко розвивається та сигналізує про гостру необхідність у збереженні ідентичності України, і це є назрілою проблемою. Сучасники повинні не знищувати традиції, а допомагати їх відтворенню на високотехнологічному рівні. Це відповідає вимогам часу, це спосіб збереження націй у глобалізованому світі.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є. А. Етноренесанси в культурі ХХ ст. та їхні етно дизайнерські виміри / Є. А. Антонович // Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст: збірн. наук. праць. – Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2015. – Кн.1. – С. 7–13.
2. Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво : підручник / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай. – К.: Знання, 2012. – 342 с.
3. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури : монографія / В. Я. Даниленко. – Х.: ХДАДМ, 2005. – 244 с.
4. Дизайн: Словник-довідник / [Ю. Іванченко, О. Ваврик, О. Бросаліна та ін.] –К.: Фенікс, 2010. –384 с.
5. Енциклопедія етнокультурознавства : у 3-х ч. / [В. Г. Кремень, В. Г. Чернець та ін.] – К.: ДАКККіМ, 2005. – Ч.1. – Кн.1. – 227 с.
6. "Кам'яна Могила" | Національний історико-археологічний заповідник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ua.stonegrave.org/hystory?lang=>
7. Кардашов В. М. Етнокультурна спадщина півдня України—актуальна тематика дослідно-експериментальної роботи та дипломних проєктів майбутніх дизайнерів / В. М. Кардашов, Г. Ю. Чемерис // Гуцульщина—ХХІ сторіччя: проблеми та перспективи збереження гірської природи та етнічної культури в гуцульському регіоні українських Карпат в умовах глобалізації. – с. 43-47.
8. Кардашов В. М. Значення християнської моралі та естетичного виховання для українського суспільства / В. М. Кардашов // Етнокультурні аспекти українського державотворення: історія і сучасність. Збірник наукових праць. – Мелітополь, 2001. – С. 42- 48.
9. Кардашов В. М. Художньо-творчий розвиток особистості: теоретичний та методичний виміри: монографія. 3-тє вид., допов. / В. М. Кардашов. – Мелітополь, 2011. – 288 с.

